

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מביית 'בני אמונים'

פרשת בלק תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 490

בניני תפלה בפרשה

בניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

משפמיים לענינת אמן

בפרשת השבוע קוראים אנו את הפסוק (במדבר כג כד): "הן עם פלביא יקום וכארי יתנשא". אותם דברי נבואה שנושעו מפי בלעם בשבח בני ישראל, מתפרשים בפרוש רש"י על אתר: "כשהו עומדים משנתם שחרית, הן מתגברים פלביא וכארי לחטף את המצוות; ללבש טלית, לקרא את שמע ולהניח תפלין".

מעודי תמהתי מה פשר הלשון "לחטף את המצוות", וכלפי מה נאמרה לשון זו?

זה מכבר אמר לי אחד ממבירי, כי בספר 'תולדות יעקב' שחבר אחד מחכמי איטליה לפני פארבע מאות שנים, מפנה המחבר את תשומת הלב לעבדה שבסופי התבות "הן עם פלביא" רמזה תבת הקדש 'אמן', ואלו המלה "יקום" היא אותיות 'ק' יום' - רמז למאה ברכות שמקפידים ישראל לברך מדי יום. המחבר ממשיך ומסביר שרמז זה בא ללמדנו שפיון שראה בלעם שחרף כל נסיונותיו לקלל את ישראל, הם עדין מתנשאים פארי מולו, עמד והודה בפני בלק שכל מאמציו עלו בתהו, וזאת לפי שאמירת מאה ברכות בכל יום וענינת אמן אחר הברכות מגנות על ישראל מפגיעתו הרעה.

ואם באמן עסקינו, הרי מובן היטב הבטוי 'לחטף את המצוות', שכן מטל עלינו החיוב להשכים בכל בקר לבית הנקטת שעה קלה לפני התפלה, בזמן שברכות לרב עדין 'מתגלגלות' מפהים של המתפללים, ובכך לזכות 'לחטף' עוד ועוד אמונים... בדיק פפי שהאריה משכים בבקר כדי לחטף את הטרף למזונו.

כן! במצות ענינת אמן זוכה רק מי שעומד על המשמר, בבחינת 'שמר אמונים', בצפייה דרוכה לשמיעת ברכות המברכה.

ונקדה לציין: גם כאן, כמו במקומות רבים נוספים, מקדים הכותב את הרמז על ענינת אמן לפני הזכרת הברכות, בהתאם לדברי חכמים (ברכות נג א): "גדול העונה אמן יותר מן המברכה".

נשגו ונזכר כי בהתגברות קלה להשכים לבית המדרש דקות ספורות לפני התפלה, ביכלתנו לזכות בקלות יחסית באוצרות של אמונים, שגיגנו עלינו מפני מבקשי רעתנו וישפיעו עלינו נהרות של טוב ואשר כל הימים. אמן.

בקריאת "הן עם פלביא יקום",
שבת שלום,

יצחק זיס מכהן

(טז)

בבאור הפתוב: "ידע דעת עליון" הביא רש"י את דברי הגמרא (ברכות ז א) שבלעם ידע לכוון את הרגע שבו הקדוש ברוך הוא כועס, ובתקניתו היה לקללם באותו רגע, בידעו שאם יכוון לאותה שעה תחול קללתו, אלא שהקדוש ברוך הוא בחסדו הפר מזמתו, בכך שבכל אותם ימים לא פעס.

בגמרא שם מבאר שארכו של 'רגע' זה הוא 'כמימרה', כלומר כזמן אמירת תבת 'רגע'. ואכן תמהו התוספות (שם ד"ה שאלמלי) וכי איזו קללה יכול היה בלעם לומר בפרק זמן קצר שכזה? ובארו שיקול היה לומר: "כלסו" עוד תרצו, כי מאחר שהיה מתחיל לקלל באותו רגע, אף להמשך דבריו היה כח להזיק.

רבי אריה צבי פרומר מקו"ז יגלוב כתב, שעל פי תרוצם השני של תוספות למד היהודי הקדוש מפשיסחא זכות על המתחילים להתפלל סמוך לסוף זמן תפלה, שאף שהמשך תפלתם נאמר לאחר סיום זמן תפלה, נחשב להם כאלו התפללו את קלה בזמן תפלה. שאם לגבי קללה אמרו חכמים שהיה די בכך שבלעם היה מתחיל בה בזמן פעסו של הקדוש ברוך הוא, על אחת כמה וכמה בתפלה, שהרי "מדה טובה מרבה מפרדת פריענות" (סוטה יא א).

אמנם יש לציין שמדברי המגו אברהם (קי א, וראה פמ"ג שם א"א א) עולה שתפלה בזמנה היא רק כזו שהסתימה קלה קדם זמן תפלה. וכן פסקו השולחן ערוך הרב והמשנה ברורה (שם א). ואף הרב מקו"ז יגלוב לא הביא את דברי היהודי הקדוש אלא כלמוד זכות על המאחרים, וכפי שהתבטא בעצמו: "למה לנו להכניס עצמנו בפרצה דחוקה כזו, הלא טוב יותר לקיים כל המצוה בזמנה" (ארץ צבי ח"א ס"א קכא).

'יתגבר כארי' - כנגד הטבע

"הן עם פלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה" (כג כד)

רבי יעקב בעל הטורים פותח את חבורו 'ארבעה טורים' בדבריו הידועים של התנא יהודה בן תימא (אבות ה כ): "הוי עז פומר וקל פנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביה שבשמים" ומורה בעקבות פה: "לכן צריה האדם להתגבר כארי לעמד בבקר לעבודת בוראו".

תמה ה'חדושי הרי"מ': מדוע בחר הטור להביא פסוקו להוראתו זו את דברי התנא ולא את לשון הפסוק שלפנינו: "הן עם פלביא יקום וכארי יתנשא"; בפרט שהתנא לא יחד את דבריו ביחס להשכמת הבקר אלא אמרם באפן כללי: "לעשות רצון אביה שבשמים", בעוד הפסוק שלפנינו נדרש במיוחד על השכמת הבקר (תנחומא יד, הובא ברש"י)?

ובאר: הפסוק "הן עם פלביא יקום וכארי יתנשא" לא נאמר כהוראה, אלא כנבואה שהתנבא בלעם על המדה הטבועה בנפשם של ישראל, להתגבר כארי להשכים לעבודת ה', ברם, כיון שמדה זו נותרת טבועה רק בנפשם של הצדיקים, שמתוה שאינם נכשלים בחטא ויראת ה' נותרת בקרבם בטירתה, לבס חזק כלב הארי כנגד פתווי היצר, הורה יהודה בן תימא לאלו שמפאת חטאם אבדו טבע זה, שלמרות זאת לא יפגעו ליצרם, אלא יתגברו כארי להשכים בבקר לעבודת הבורא. לפיכך בסס הטור את הוראתו להתגבר כארי בהשכמת הבקר על דברי התנא - ולא על הפסוק שנאמר כלפי צדיקים, שמדה זו טבועה בהם ואינם זקוקים להוראה זו (ספר הזכות' או"ח א א).

התפלה נדונה לפי זמן תחלתה

נאם שמע אמרי איל וידע דעת עליון" (כד)

אור גדול בבית גדול

אשתי היתה זו שהתעשתה ראשונה. בראותה כיצד ילדינו מתחילים לאבד את החשק והחמימות שהיו להם עד כה לתפלה וללמוד, ובמקומם משתלטת עליהם קרירות ואדישות, עד כדי קלות ראש - היא לא יכלה לחכות.

אף שגם לי היה ברור בסתר לבי מיהו האחראי למצב המדרדר, כאשר דרשה ממני זוגתי בלשון נחרצת שאינה משתמעת לשני פנים, שלא אאפשר עוד לזקן הרע לדרוך על מפתן דלתנו, התקשיתי לשמע בקולה. התקשיתי לחשב על הרעיון שכל הטוב הזה יפסק באחת.

אלא שאזגתי דחקה בי, בנעימות אך בנחישות, לסים את הקשר הרע הזה. היא הסבירה לי בדברים המתושבים על הלב ובהוכחות ברורות כי מטרתו של זקן זה אחת היא - לדרוך את ביתנו, צעד אחר צעד, עד לאבוד האמונה חלילה, וכי יתכן מאד שהוא שלוחו של השטן שהתקנא בדרך שעליה השתתנו את ביתנו וחנונו ילדינו.

לא לחנם בחר האיש להסיתנו דוקא בנושא הברכות, טענה אשתי, אלמלא הבין שכל עוד נמשיך בהנהגתנו זו לא תהיה לו היכלת להשפיע עלינו, מחמת יראת השמים השורה עלינו ועל צאצאינו מכח הברכות הנאמרות בו בקול ובכונה.

אט אט השתכנעתי. למרות הקשי העצום והידיעה הברורה כי הצעד שאני עומד לעשות יגרם לנו לחזור למצב הכלכלי הקשה שכבר הספקנו לשכח ממנו, החלטתי למסור נפש למען עתיד צאצאינו.

ביום שלמחרת, כאשר הופיע הזקן בפתחנו, כפי שנהג לעשות מדי יום בתקופה האחרונה, הודעתי לו בלשון תקיפה שאינה משתמעת לשני פנים, שאין לו מה לעשות שוב בביתנו, וכי מכאן ואילך דלתנו תהיה נעולה בפניו.

בתחלה הוא נסה להסביר, אחר כך לאים, ולבסוף הוא נטל מאתנו את כל שהשקיע בנו וברח על נפשו בטריקת דלת.

מאז ועד היום נותרנו עניים בגשם, אך עשירים ברוח.

למען תקוון המענות קבלנו על עצמנו להתחזק ביתר שאת במנהגנו הטוב להקפיד לומר את הברכות בקול רם ובכונה. וכיום, שנים רבות לאחר אותו מקרה, בחסדי שמים זוכים אנו לרוות נחת מצאצאינו ההולכים פלם בדרך התורה המסורה.

מי יודע, אולי מסירות נפש זו היא שעמדה לנו לזכות באור הגדול שברבנו אומר שראה בביתנו - סכס הזקן, כשהאור החיים' הקדוש מהנהו בראשו בהסכמה.

איש חסיד היה עמי שמח

"מאז ומקדם", הקדים בעל הבית, "מקפידים אנו בביתנו לומר את הברכות בקול רם, בחיות ובנעימות. הנהגה זו השפיעה לטובה על ביתנו, וכך, אף שהמצב הכלכלי מעולם לא האיר לנו פנים, לא השפיע הדבר על מצב רוחם ושמתח החיים של ילדינו, וזכינו לראותם גדלים בתורה וביראה כשאפתנו.

אף שהיינו שמחים בחלקנו, שמחנו עוד יותר כאשר ביום מן הימים הדפק פתאום על דלתנו אורח מפתיע. יהודי בעל חזות מרשימה אשר זקן לבו ארך מעשר את פניו הנאות, וכל הליכותיו מפיקות טוב לב ורצון לעור.

האיש נכנס לביתנו וכאשר נוכח בדלות שבה חיינו מהר בנדיבות לפתח את ארנקו ולהציע את עזרתו. מאותו יום ואילך הוא היה לנו כמלאך מושיע. לא הצלחנו להבין מה הוא מצא בנו, אך קבלנו בשמחה את כל הטוב והחסד שהוא הרעיף עלינו.

הוא דאג למלא את מזונו בשפע של מזון טרי ואיכותי, החליף לנו את הרהוט הדל והמתפרק ברהוט חדש ואיכותי ואף העניק לנו סכום הגון לרכישת מלבושים חדשים ומחממים עבור ילדינו, שעד כה התכסו בלבוש דל ובלתי מספק.

בחדשים הבאים השתנו חיינו בהדרגה - מדלות זועקת לעשירות נוצצת. לזמן קצר חשנו כאלו זכינו להארה שמימית מיחדת. האיש קנה את אמונו המלא, אלא שבשלב מסוים התחלנו לחשד בטוהרת כוונותיו.

היה זה כאשר ביום מן הימים החל האיש, תחלה בעדינות, ולאחר מכן בתקיפות, להטיף לנו מוסר ולהרצות בפנינו את משנתו הרוחנית המעונתת, כאשר באפן לא מפתיע, בראש ובראשונה הוא נסה להחליש את הקפדתנו על ענין הברכות; הוא טען כי אין זה מנהג נימוסין ודרך ארץ לברך בקול.

'הקדוש ברוך הוא שומע אתכם גם בקול נמוך...' אמר האיש, 'אין צורך לצעק'.

אף על פי שהדבר החשיד אותנו, כפי הנראה כבר הסתברנו מהשפע שהאיש הרעיף עלינו, וכך, בזכות חזונו שגראית היתה כשל תלמיד חכם יודע ספר, ודבריו שנאמרו בשפת חלקלקות, החלו דבריו לקנות שביטה בלבנו. בתחלה נסינו להתנפח, אולם כאשר הבנו שהאיש תולה את עזרתו לנו בשמיעת דבריו, נכנענו.

עצמנו עינים מראות כיצד ביתנו מתחיל לפשט את צורתו הרוחנית, וככל שמצבנו הגשמי משתפר, כך מצבנו הרוחני מדרדר.

הספור שלפנינו ספר על ידי המשפיע הנודע הרה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל, נאמן ביתו של הרה"ק רבי שלומקה מזועהיל ז"ע, באחת מהשיחות הרבות שרגיל היה להשמיע בפני שומעי לקחו על אודות חשיבות אמירת הברכות בכונה פראוי.

באחת השנים הזדמן לרבנו האור החיים' הקדוש להתארח בליל הסדר בביתם של זוג

ביום שלמחרת, כאשר הופיע הזקן בפתחנו כפי שנהג לעשות מדי יום בתקופה האחרונה, הודעתי לו בלשון תקיפה שאינה משתמעת לשני פנים, שאין לו מה לעשות שוב בביתנו, וכי מכאן ואילך דלתנו תהיה נעולה בפניו.

ציון בעל האור החיים' הקדוש בהר הזיתים בירושלים

יהודים באים בימים, אנשים פשוטים ותמימי דרך. במשך הזמן שבו הסב לצדם, לא יכול היה האור החיים' שלא לשים לב ולהתפעל מהאור המיוחד שזרח מפניהם, אור יוקד ומבהיק שכמותו לא נתן בדרך כלל לראות על פניהם של אנשים מן השורה.

לרב קדשתו הבין האור החיים' כי יש דברים בגו, ובטרם יצא מביתם בקש מבעל הבית שיסביר לו כיצד זכו הוא ואשתו במעלה כה מיוחדת.

בעל הבית הרהר מעט ואחר נזכר בספור שלדבריו יתכן שיש בו כדי להסביר את הדבר:

פונת אמן

חובת הפונה

אין לענות אמן ללא פונה. על כן לא יסיח אדם דעתו בשעת אמירת ברכה או קדיש, פדי שיכול לכוון פראוי בעניית אמן אחריהם.

מקורות ובאורים:

במסכת ברכות (מז א) שנינו: "אין עונין לא אמן חטופה... ולא יזרק ברכה מפיו, ופרש רש"י: "ולא יזרק ברכה מפיו במהירות שדומה עליו כמשא, [ואינו מברך] אלא [מפני] שחך קבוע הוא לו". אמנם מהטור (או"ח קכד) משמע שפרש שפונת הבריתא לאסר זריקת אמן מפיו, "שלא ימהר לאמרה שלא בכונה", וכן פשוט ה'מטה משה' (סי' קע) והמהר"ל ('נתיבות עולם', נתיב העבודה פרק יא). עוד יש לציין כאן לדברי ריש לקיש (שבת קט ב): "כל העונה אמן בכל כחו פותחים לו שערי גן עדן", ולפי באורו של רש"י (שם ד"ה בכל) "בכל כחו" הינו בכל פונתו.

הזהר הק' (וילף רפה ב) מפליג מאד בחמרת עיון עניית אמן שלא בכונה, וכתב ש"כל השומע ברכה מן המברך ואינו מכוון בעניית אמן, עליו נאמר (שמואל א' ב ל): "ובזי יקלו", והאריך שם בגדל עניו. הרמ"ז בפרושו זההר (שם) מבאר את הסבה לכך שמי שאינו מכוון באמן נכלל בכלל מבזי ה' ונענש בחמרה כה רבה: "מפני שדבר קל הוא [ה'אמן] להבינו ולכוון בו, דהינו הפשוט שבסודות, שמלת 'אמן' עולה [בגימטריה] הוי"ה אדנ"י". הרמ"ז מוסיף ומבאר כי על פי דברי הזהר הק' שהפסוק 'ובזי יקלו' נאמר על מי שאינו מכוון בעניית אמן, מתבארת פונת האר"י שאמר ('פרי עץ חיים' שער פונת אמן) שמהאזניות שבסופי תבות הפתוב (תהלים פג ז): "מלא פניהם קלון", נתן לצרף את המלה 'אמן'. בספר 'סוד ושרש העבודה' (שער הקרבן פרק ו) כתב שכל הרואה את דברי הזהר הללו: 'פלגי מים תרד עיני, על לא שמו עניית אמן פראוי, יומם לא ישכב ולילה לא ינוח, מפחד לבבו אשר יפחד, וממראה עיניו אשר יראה'. בהקשר לכך מעיד על עצמו ה'סוד ושרש העבודה' בצואתו (סי' טו): "הייתי נזהר מאד בעניית אמן אחר כל המברך, בפונה שכתבתי בחבורי, הינו שפונתי באמן השבב מעין הברכה, ולא זרקתי מפי תבת אמן בלא פונה, ותהרו בזה מאד ומאד".

אף השל"ה (מסכת תמיד אות פ) האריך בגדל מעלת ההקשבה לברכה ולתפלה פדי לענות אחריהם אמן בכונה, ואלו דבריו:

"ומי שמכוון לכל ברכה וברכה היוצאת מפי המברך ועונה אמן בכונה פדינו, גורם למעלה קדשה הרבה מאד, ומשפיע שפע רב טוב לכל העולמות, כי הוא פותח המקור העליון מקור מים חיים, כמו שפותח המעין להשקות לכל הצריכים השקאה..."

המהר"ל (שם) סובר שענין הפונה בעניית אמן הוא ממש לעכבא, "ואם עונה אמן בלא פונה אין זו אמן כלל". זאת משום שענין עניית אמן היא הצהרת אמונה בדברי המברך (ראה רבנו בחיי, שמות יד לא), ו"דבר שהוא בלא הבנה אין נקרא זה אמונה".

בשם רבי חיים מולוז'ין מובא שעל אמירת אמן בלי פונה - לא מצא שום למוד זכות (כתר ראש אות כה). בספר 'מנחיל אמונה' (דף ב ע"ב) מפרש שהסבה לכך היא לפי שעניית אמן היא מצוה שנתן לקימה בקלות (וכדברי הרמ"ז שהובאו לעיל). עוד מבאר בספר 'נפש שמשון' (תפלה, עמ' רמב) שמכיון שאין למלה אמן כשילעצמה באור ומשמעות, וכל ענינה הוא אשור דברי המברך, לכך אם אין מכוון בענייתה, הרי זה כאלו לא אמר כלום. בשם הגר"י מבריסק מובא שבאר פ' ('כתר מלוכה' עמ' רפו): עניית אמן מן השפה ולחוץ ללא פונה היא "כגוף בלא נשמה", ולכך העונה אמן בלא פונה כאלו לא אמר כלום. שלא כמו בתפלה שנתקנה כנגד הקרבנות, שאף אם לא כוון, יש לדמות תפלתו לקרבן המנחה הבאה מן הדומם שאין בו נפש (פמבאר ב'פתר ראש' אות כב). וראה ב'נעם מגדים' (פרשת משפטים) שכתב שאמן הנענית בלא פונה, מכנה 'אמן אלמנה' לפי שהיא "כגוף בלא נשמה", והנשמה משולה לבעל לפי שהיא המשפיעה חיות לגוף.

ואולם בעל ה'פלא יועץ' כתב ('חסד לאלפים' נו א) שאף לעניית אמן ללא פונה יש חשיבות וערך, ואלו דבריו: "והנה אף על פי שעניית קדיש ואמן בלי פונה, גרע טובא מעניה בכונה, מכל מקום אפלו אם אינו יודע לכוון לא יפחת מלענות, דהא פשיטא שהדברים עתיקים ועושים רשם למעלה". וכן הורה בעל 'שבט הלוי' שיוצאים די חובת עניית אמן גם כאשר היא נאמרת בלא פונה. ולכן במקום שעונים כמה אמנים בסמיכות זו לזו, כמו ב'זכרנו ה' אלקינו בו לטובה... שבתפלת 'עלה ויבוא, עדיף להקפיד ולענות את כל האמנים על פני עניית חלקן בכונה (מבית לוי, קבץ יב עמ' סא).

לשמע היטב ולענות אמן

נאם שמע אמרי אל אשר מחזה שדי יחזה" (כד ד)

דרש האדמו"ר רבי יעקב משה מקאמרנא:

"נאם" - אותיות 'אמן'; רמז הפתוב שעל האדם לענות אמן בכל עת שהוא "שמע אמרי אל", הינו את שבח ה' הנאמר בברכה [ראה רש"י על תהלים (צד ד) שבתבת 'אמרי' יש גם משמעות של שבח]. ומה שכרו של האזכה לכך? "מחזה שדי יחזה" - זכיה לחיות בקריעת גזר דינו (ראה שבת קט ב; תיקו"ז מ א), אשר שם שדי רומז לה, וכפי שאמרו חכמים (תנחומא מקץ י) שיעקב "היה מתפלל ב'אל שדי' ואומר: מי שאמר [בבריאית העולם] לשמים וארץ די, יאמר ליסורי די" (שילשלת קאמרנא עמ' שעד).

בספר 'דורות ישרים' נדרש רמז נוסף מפסוק זה: המבקש לענות אמן ["נאם"] בכונה, עליו להקפיד להיות "שמע אמרי אל" - הינו להקשיב היטב לברכה בלא הסח הדעת, פי רק פ' יוכל לכוון פראוי בעניית אמן (ראה שו"ע או"ח קכד ו).

איצרות אמונים

מעלת עגנית אמן

מגיהנום לגן עדן בזכות אמן

דברים נוראים על גדל כחה של עגנית אמן כותב רבי משה בן מכיר בספרו 'סדר היום' (פנות ברכו): "העונה אמן מגדיל וממשיך כח הקדשה והטהרה ומחליש ומשבר כח הטמאה. לפיכך תקנו לומר קדיש על המתים משום שבבעגנית אמן בכל כחו ממשיך כח הטהרה ומצננים גיהנום שעה וחצי (ראה זה נח סב ב) ומבריח כח הטמאה שלא ישלט באביו או באמו באותו זמן, אלא אדרבה מביאין אותו לגן עדן".

העונה אמן מנגלה את אור האמונה

את מאמר חכמים (ברכות נג ב) "גדול העונה אמן יותר מן המברך" מסביר המגיד ממזריטש כך:

כאשר אדם אומר דבר מה ואחד השומעים מטיל ספק בדבריו, ובא אדם שלישי ומאמת את דברי האומר, הרי הוא גורם בכך שיתקבלו דברי האומר. ענין זה מתקיים בכל עת שנאמרת ברכה; המברך מבקש לגלות את מלכות ה' בעולמו, ואולם לעמתו הטבע הגשמי מסתיר ומטשטש הכרזה זו. בעגנית אמן מאמת העונה את דברי המברך וגורם בכך שיתגלה אור האמונה בעולם.

משום כך אף המשילו חכמים (שם) את המברך לחיל פשוט שאין בכחו לנצח במלחמה, ואלו את העונה אמן לגבור המנצח במלחמה. שכן, כאמור, המברך נאבק בטבע הגשמי המבקש להסתיר את גלוי מלכות ה' בעולמו, ורק העונה אמן הוא שמכריע את הכף ומנגלה את אור האמונה בעולם. ומוסיף המגיד ואומר שבגלותו את אור האמונה ממשיך העונה אמן שפע וברכה לעולם (מגיד דבריו ליעקב מהד' קורץ תקמ"א דף מג ע"א).

אגרת אמונים

מכתב מקורא נאמן

כבוד מערכת גליון 'וכל מאמינים' והעומד בראש הרב יעקב דב מרמורשטיין שליט"א.

ידוע הספור המובא במדרש בפרשת מצרע (ויק"ר טז ב) על הרוכל שסובב בעירות הסמוכות לצפורי והציע לכל המעגנו "סם חיים". שמעו רבי ינאי והתענגו על אודות אותו סם. הוציא הרוכל ספר תהלים והראה לו את הפסוקים (לד יג-יד): "מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב; נצר לשונך מרע ושפתיה מדבר מרמה". שמע זאת רבי ינאי ואמר: "כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה". וידועה השאלה: מה חדש הרוכל לרבי ינאי? ומפרשים שרבי ינאי התפעל מאמונתו הפשוטה של הרוכל בדברי הפסוק, ללא ספקות וללא פלפולים. כה חזקה הייתה אמונתו, עד שהציע את הדברים כסחורה העוברת לסוחר לכל דורש, בהכריו בקול: החפץ בחיים ינצר לשונו - כך כתוב וכו' יהיה!

דומני כי מאמר זה משקף את פעילותכם. כאותו רוכל מסובבים אתם בכל פנות ומחנות ומכרזים: "מאן בעי סם חיים? אתם מזפירים לכל כי חז"ל (ברכות מז א; שבת קיט ב) הבטיחו למקפיד על עגנית אמן פדת וכהלכה הבטחות לרב: אריכות ימים; פתיחת שערים; קריעת גזר דין. וכפי שכתוב כך יהיה, שהרי דבר אחד מדברי חז"ל לא ישוב ריקם! ההכרזה המתמדת שיוצאת מכס ללא הרף, הן בדמות העלונים הנכבדים שמלבד התכונ העשיר הם משדרים אמונה שלמה בכחה של עגנית אמן, והן בפעילויות השונות שכל מטרתן להחדיר בצבור את חשיבות עגנית אמן, כל אלו חוזרים עמק ללבבות.

הרמח"ל בפתיחת הקדמתו לספרו 'מסלת ישרים' כותב: "החבור הזה לא חברתי ללמד לבני האדם את אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפרסם אצלם פרסום גדול, כי לא תמצא ברב דברי אלא דברים שרב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל, אלא שכפי רב פרסומם וכנגד מה שאמתתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאד והשכחה רבה". גם אתם לא באתם לחדש וללמד דברים חדשים, כי אם להזכיר הנשכחות, וכפי שהבאתם בעלוונכם הנכבד לחג הפסח בשנה זו בשם מרן הרב ואזנר שהגדיר שמצוה זו הייתה בנדר "שכחום וחזרו ויסדום".

לכו בכחכם זה, המשיכו להגדיל תורת עגנית אמן ולהאדירה בקרב בית ישראל, עד כי "ימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן".

בכבוד ובהערצה,

יום טוב פרידמן

נתן לשלח מכתבים לפקס שמוספרו 08-9746102 או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

מעלת עגנית אמן במשנת בעל ההלוא

שערי גן עדן

רבנו יעקב בעל הטורים י"ב בתמוז ה"א ק"ג

רבי יעקב, בנו השלישי של הרא"ש, נולד בגרמניה בשנת ה' אלפים כ"ט בערך. למד תורה מפי אביו הגדול שאותו הוא מרבה להזכיר בספריו. יחד עם אביו נדד לברצלונה שבספרד ובהמשך קבע את מושבו בעיר טולדו.

רבי יעקב התפרסם כ'בעל הטורים' על שם ספר היסוד ההלכתי שכתב, המתחלק לארבעה 'טורים': ארץ חיים, יורה דעה, חשן משפט ואבן העזר. כמו כן חבר פרוש על התורה, כשהוא מקדים לכל פרשה פרפראות וגימטריות. מדפיסי החמשים הדפיסו רק את הפרפראות והגימטריות תחת

מצבת זכרון לרבי יעקב בעל הטורים, שהנחה על ידי אגדת 'אהלי צדיקים' בבית הקברות היהודי באי כיוס

השם 'בעל הטורים'.

למרות גדלותו סרב לשמש ברבנות וחי חיי דחק, כפי שהוא מעיד על עצמו בספרו (טור או"ח רמב). על מצבתו נחקק: "כל ימיו היו מכאובים וסבל יסורים בחבה".

על מקום פטירתו וקבורתו חלוקות הדעות, יש הסוברים כי הוא נפטר ונקבר בטולדו. יאכן, ידוע כי בבית הקברות היהודי בטולדו עמדה מצבה ששמו של רבנו היה חרוט עליה, ואולם החיד"א כותב (שם הגדולים, מערכת י' אות רח) כותב שרבי יעקב נפטר בדרכו לארץ ישראל ונקבר באי הגני כיוס.

זהירות! אמן קצרה

אמרו חכמים (ברכות מז א): "כל המאריך באמן - מאריכים לו ימיו ושנותיו". הטור (או"ח קכד) הוסיף והביא גרסת רבים מן הראשונים בנקרא שם: "העונה אמן קצרה - יתקצרו ימיו". לפיכך יזהר האדם לבל יהגה אמן במהירות, אלא ימשך בהגייתה כשעור זמן אמירת 'איל מלך נאמן' (בית יוסף שם).